

DĚTSKÉ DOMOVY PRO DĚTI DO 3 LET VĚKU

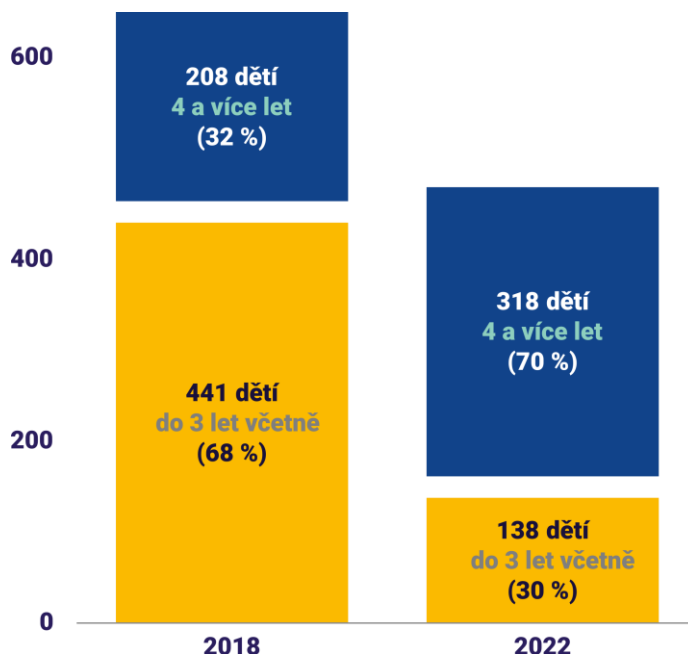
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA ZE ZJIŠŤOVÁNÍ REALIZOVANÉHO
MINISTERSTVEM PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ NA JAŘE 2022

Tato zpráva byla připravena ve spolupráci MPSV s Nadací J&T v rámci iniciativy 8000důvodů.

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

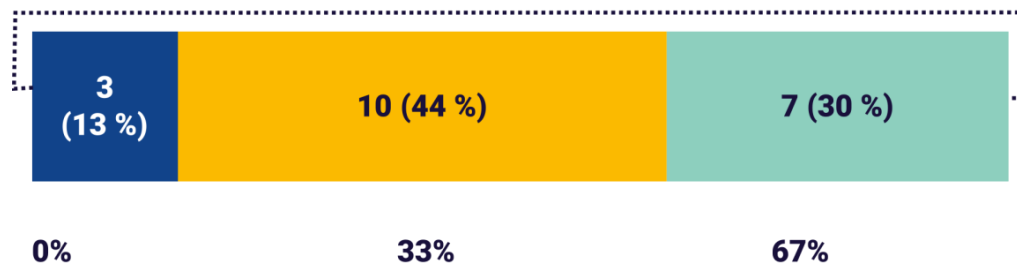
1. I v letech 2021 a 2022 pokračoval trend úbytku počtu dětí do 3 let věku včetně ve službě DD3. **Na počátku roku 2022 bylo v DD3 138 dětí do 3 let včetně, což je o 303 dětí méně než v roce 2018.**
2. Za čtyři roky mezi lety 2018 a 2022 se **snížil** počet samotných dětí ve věku do tří let na pobytu v DD3 o **69 %**.
3. Pokud by pokračoval dosavadní trend, dostal by se počet dětí ve věku do 3 let v službě DD3 **na nulu už v roce 2024.**
4. **Dramatický pokles počtu dětí do 3 let v DD3 ve většině krajů ČR** (pokles nebyl tak výrazný jen v případě krajů, pro které už v roce 2018 platilo, že počet dětí do 3 v DD3 je nízký). K nejvýraznějšímu snížení, o 93 %, z 58 na 4 děti, došlo mezi lety 2018 a 2022 v případě zařízení v **Moravskoslezském kraji**, velmi významný pokles (o více než 70 %) byl zaznamenán i v Praze a Středočeském kraji.

Vývoj počtu dětí v dětských domovech pro děti do 3 let věku

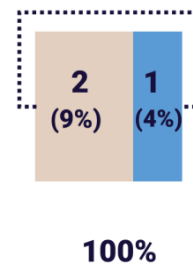

5. Pro většinu krajů ČR (9 ze 14) už v květnu 2022 platilo, že v tamních zařízeních bylo v DD3 do 10 dětí do 3 let věku, pro **6 krajů**, že v DD3 bylo méně než 5 dětí do 3 let.
6. Celkový počet dětí v DD3 klesl mezi lety 2018 a 2022 o 193 dětí na 456 dětí (jde o pokles o 30 %).
7. Děti **ve věku 4 a více let** představují **většinu (70 %)** ze všech dětí ve službě DD3. Přičemž po skupině dětí ve věku 4-6 jsou největší skupinou dětí v zařízení děti starší 7 let, v DD3 je jich již desetkrát více než kojenců do 1 roku.
8. V tuto chvíli již pouze **3 z 23** bývalých kojeneckých ústavů plní účel, pro který byla tato zařízení původně budována, tj. **zajišťování náhradní péče o děti do 3 let věku.**

Zařízení, která již zajišťují náhradní péči o děti do 3 let pouze v **minimálním rozsahu**

Zařízení nadále plnící **původní účel DD3**

■ **žádné dítě do 3 let (včetně)**

■ **1 až 5 dětí do 3 let (včetně)**

■ **6 až 10 dětí do 3 let (včetně)**

■ **11 až 20 dětí do 3 let (včetně)**

■ **více než 20 dětí do 3 let (včetně)**

OBSAH

ÚVOD	4
ZÁKLADNÍ INFORMACE O ZAŘÍZENÍCH ZAJIŠŤUJÍCÍCH SLUŽBU DD3	5
VÝVOJ POČTU DĚTÍ VE SLUŽBĚ DD3 PODLE VĚKU.....	6
VÝVOJ POČTU DĚTÍ V DD3 V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH ČR.....	9
PŘÍJMY (SAMOTNÝCH) DĚTÍ NA POBYT DO SLUŽBY DD3.....	13
ZDRAVOTNÍ POSTIŽENÍ A SPECIÁLNÍ POTŘEBY DĚTÍ.....	14
ETNICITA DĚTÍ VE SLUŽBĚ DD3.....	19
POČTY DĚTÍ PODLE KRAJE TRVALÉHO POBYTU.....	21
ZDVOP PŘI DD3	24
POBYTY RODIČŮ S DĚTMI.....	24
DALŠÍ SLUŽBY POSKYTOVANÉ ZAŘÍZENÍMI.....	25

ÚVOD

V návaznosti na rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva o odůvodněnosti stížnosti č. 157/2017 (European Roma Rights Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti České republice¹ realizovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí v únoru a březnu 2021 první zjišťování počtu dětí v dětských domovech pro děti do 3 let věku (dále DD3).² **V dubnu až květnu 2022 proběhlo opětovné zjišťování.**

Tato zpráva shrnuje hlavní výsledky zjišťování.³ Přestože 23 zařízení, která zajišťují službu dětský domov pro děti do 3 let věku (DD3), současně poskytují i jiné služby (pobyty matek s dětmi, odlehčovací služby pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením ad.), **tato zpráva se zaměřuje primárně na děti umístěné v režimu zdravotní služby poskytované podle § 43 a § 44 Zákona o zdravotních službách** (dále pro stručnost označované jako „služba DD3“), jelikož zjišťování počtu dětí na pobytu v tomto typu služby je primárním úkolem České republiky.

¹ Viz https://justice.cz/documents/12681/1843046/ERRC+a+MDAC_rozhodnut%C3%AD+EVSP.pdf/a04fa5b8-fdd6-4367-be19-dcc68ec2cea2

² Viz http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/dd3_2021_ver02.pdf.

³ V případě vývojových grafů se pracuje i s výsledky z šetření realizovaného MPSV v roce 2021 a statistikami za roky 2018 až 2020 převzatými z výzkumné zprávy Bývalé kojenecké ústavy v roce 2020. Viz https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/kojeneckeustavy2020lumos_op.pdf?

ZÁKLADNÍ INFORMACE O ZAŘÍZENÍCH ZAJIŠŤUJÍCÍCH SLUŽBU DD3

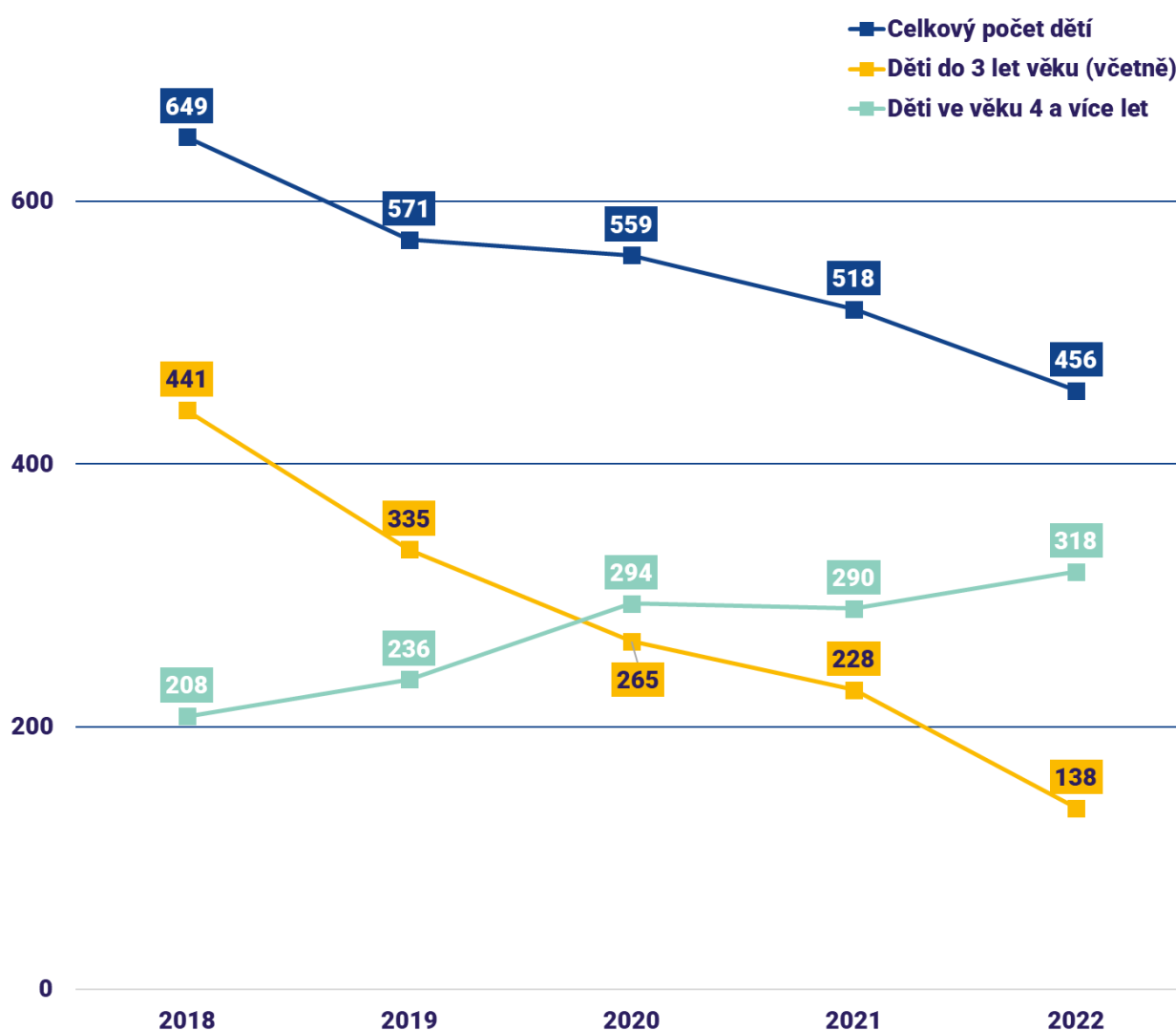
- V květnu 2022 zajišťovalo službu DD3 **23 zařízení** nacházejících se ve všech krajích ČR kromě Zlínského a Jihočeského.
- Celková lůžková kapacita vyčleněná pro službu DD3 činila **694 lůžek**.
- Protože v zařízení bylo v době sběru dat (v květnu 2022) celkem 437 dětí, celková **naplněnost** činila přibližně **63 %**.⁴
- Z toho 6 zařízení mělo velmi nízkou naplněnost služby DD3 (do 33 %), dalších pět nízkou (33 % až 66 %).
- Pro většinu ze zařízení, která udržovala vyšší naplněnost služby DD3, platilo, že **většinu z dětí ve službě DD3 představovaly děti ve věku 4 a více let**, ačkoli dětské domovy pro děti do 3 let věku jsou koncipovány jako zařízení náhradní péče o nejmenší děti (§ 43 zákona o zdravotních službách říká „V dětských domovech pro děti do 3 let věku jsou poskytovány zdravotní služby a zaopatření dětem zpravidla do 3 let věku.“).

⁴ Jedná se o přibližný údaj, protože statistika počtu dětí zahrnuje pouze samotné děti na pobytu, ovšem do lůžkové kapacity mohou být započítána i lůžka pro děti s rodičem (těch ovšem bylo ve všech 23 zařízeních celkem pouze 31, nepůjde tedy o zásadní nepřesnost).

VÝVOJ POČTU DĚTÍ VE SLUŽBĚ DD3 PODLE VĚKU

- I v letech 2021 a 2022 pokračoval trend úbytku počtu dětí do 3 let věku včetně⁵ ve službě DD3. Na počátku roku 2022 bylo v DD3 138 dětí do 3 let, což je o **303** dětí méně než v roce 2018, jak je vidět z Grafu 1.
- Za čtyři roky mezi lety 2018 a 2022 se **snížil** počet samotných dětí ve věku do tří let na pobytu v DD3 o **69 %**.
- Snížení celkového počtu dětí (všech věkových kategorií) ve službě DD3 není tak výrazné. Celkový počet dětí v DD3 klesl mezi lety 2018 a 2022 o 193 dětí, jde o pokles o 30 %.
- Důvodem je nárůst počtu dětí ve věku 4 a více let ve službě DD3 mezi lety 2018 a 2022.

Graf 1: Vývoj počtu dětí na pobytu v dětských domovech pro děti do 3 let věku*

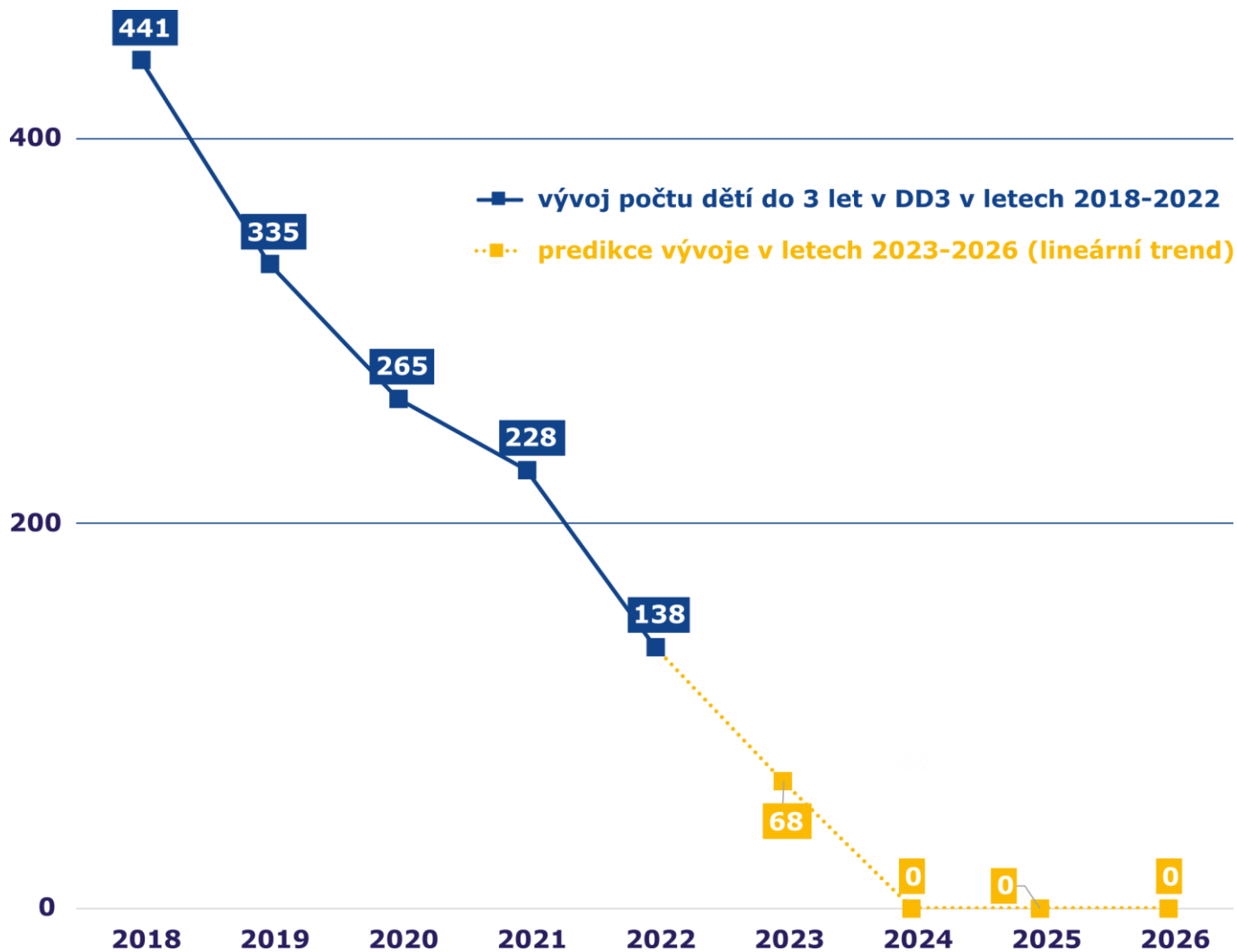

* Děti na pobytu samostatně (bez rodiče), nepočítaje odechčovací pobyty. Podle stavu na počátku roku (v únoru až květnu).

⁵ Pro stručnost je v dalším textu používáno označení „do 3 let“ pro všechny děti mladší 4 let namísto označení „do 3 let včetně“.

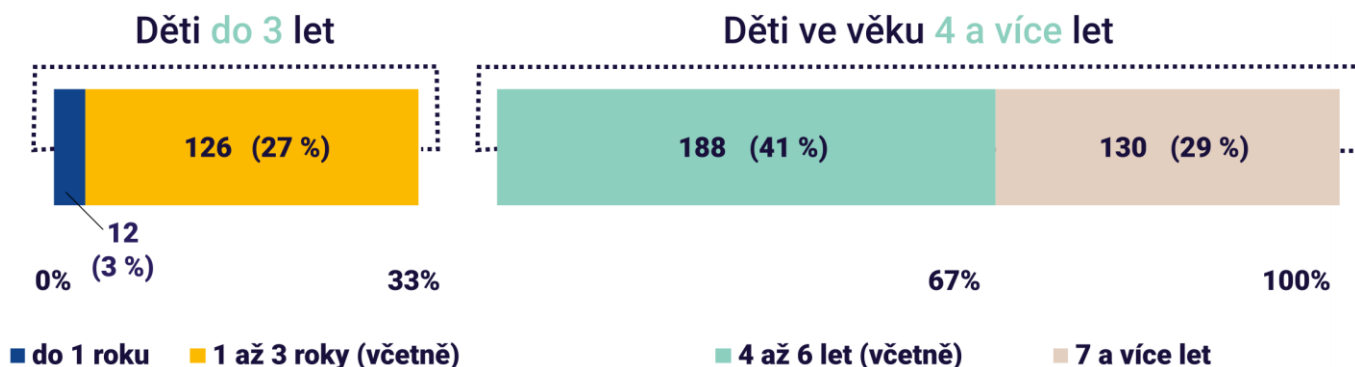
- Dosavadní pokles počtu dětí v DD3 je prakticky lineární, jak je vidět z Grafu 2.
- Průměrný pokles počtu dětí do 3 let v DD3 byl 76 dětí ročně.
- Pokud by pokračoval dosavadní trend, dostal by se počet dětí ve věku do 3 let v službě DD3 **na nulu už v roce 2024**.

Graf 2: Predikce vývoje počtu dětí do 3 let věku (včetně) v službě DD3

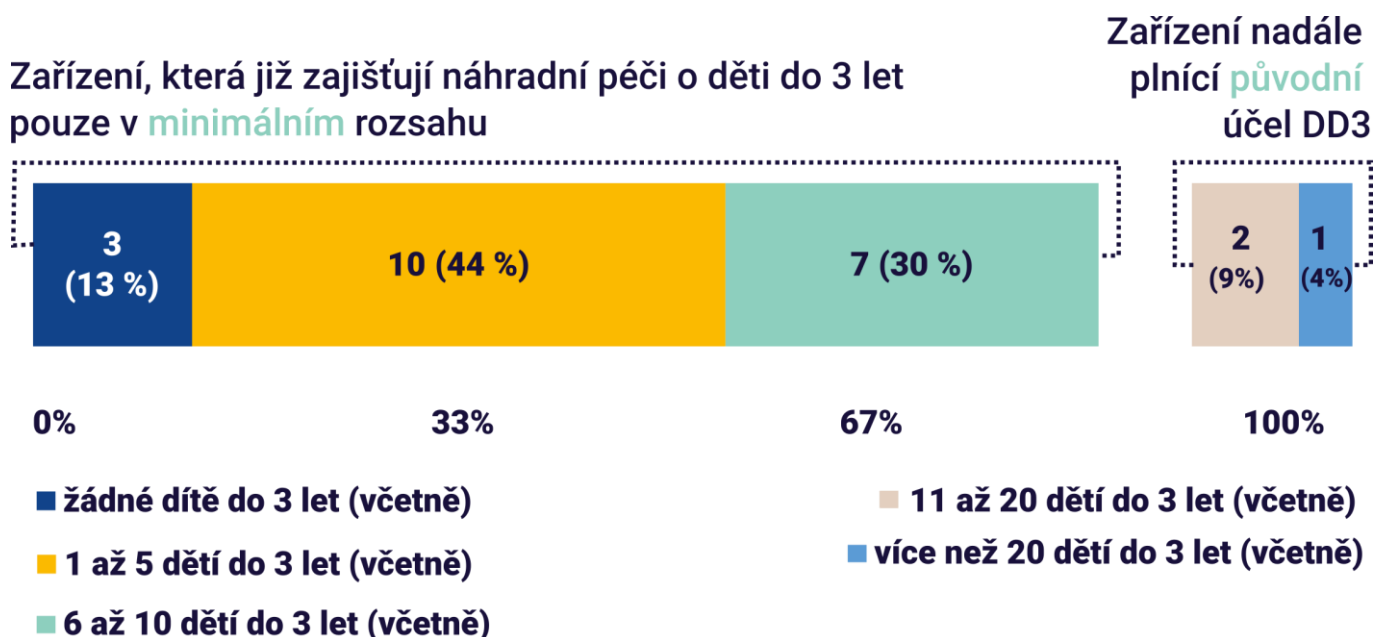
- Aktuálně již tak děti **ve věku 4 a více let** představují **většinu** ze všech dětí ve službě DD3. **70 % dětí ve službě DD3 primárně koncipované jako služba pro děti do 3 let je ve věku 4 a více let.**
- Děti ve věku 7 a více let jsou po kategorii dětí ve věku 4 až 6 druhou největší skupinou dětí v zařízení. Sedmiletých a starších dětí již je v DD3 desetkrát více než kojenců do 1 roku.

Graf 3: Děti v dětských domovech pro děti do 3 let věku podle věku (05/2022)

- Více než polovina (13 z 23) zařízení, která v roce 2022 zajišťovala službu DD3, má ve službě DD3 méně než 5 dětí ve věku do 3 let.
- Více než 10 dětí ve věku do 3 let bylo přítomných pouze ve 3 zařízeních. Více než 20 pouze v jediném zařízení (Kojenecké ústavy Ústeckého kraje v Mostě) a i v tomto zařízení došlo k výraznému meziročnímu poklesu v počtu dětí do 3 let věku (z 55 na 31 dětí).

Graf 4: Počet zařízení podle počtu dětí ve věku do 3 let (včetně)*

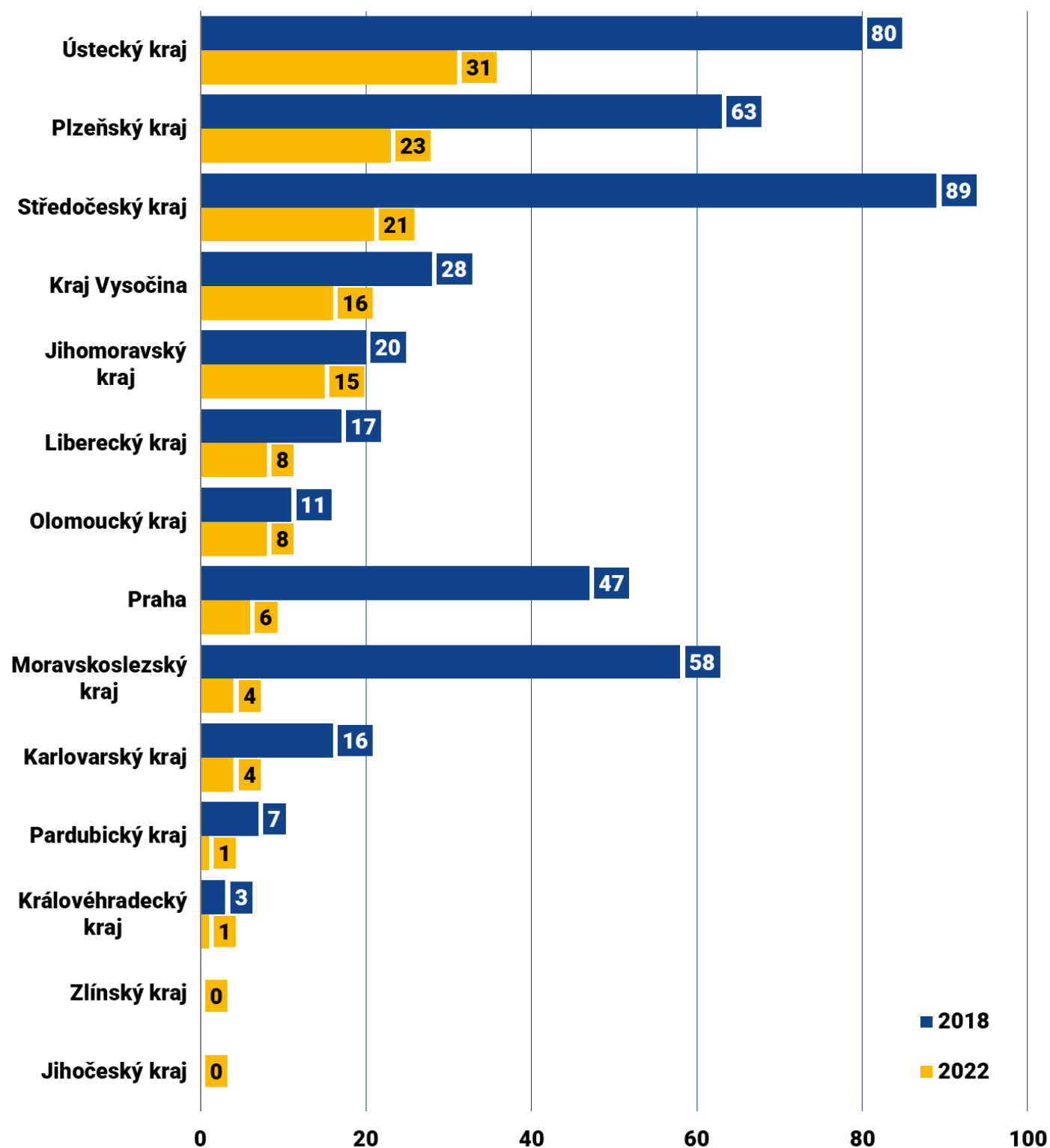

* V grafu je uváděn počet dětí samostatně na pobytu v rámci služby DD3.

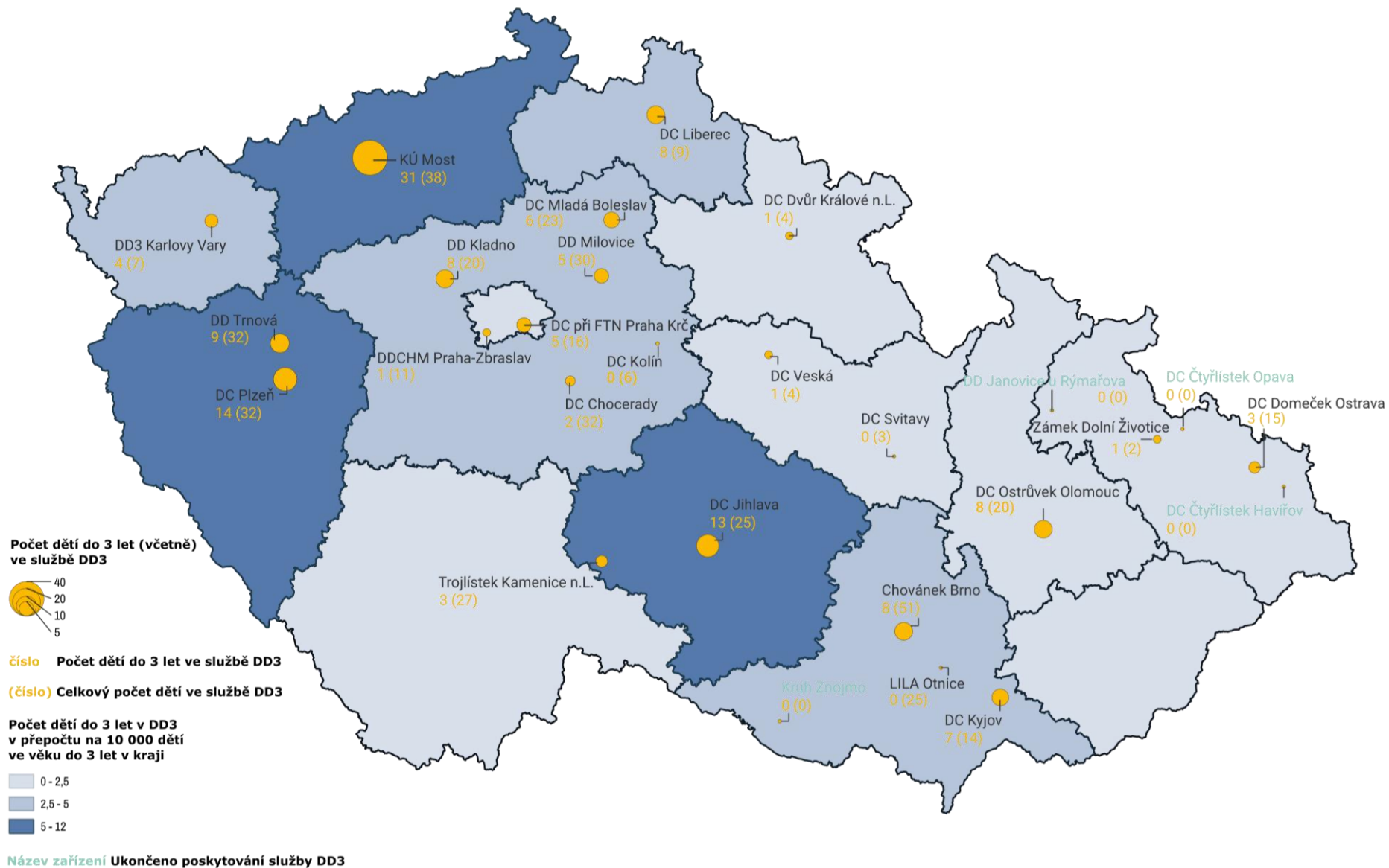
VÝVOJ POČTU DĚTÍ V DD3 V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH ČR

- Mezi lety 2021 a 2022 došlo k dalšímu **snížení** počtu dětí do 3 let věku ve službě DD3 v zařízeních **ve většině krajů ČR**.
- Pokud porovnáme aktuální počet dětí do 3 let v DD3 v zařízeních v jednotlivých krajích s počtem dětí v roce 2018, ukáže se, že **ve většině krajů ČR došlo během posledních čtyř let k dramatickému poklesu v počtu dětí do 3 let v DD3**, jak je vidět z Grafu 5 (pokles nebyl tak výrazný jen v případě krajů, pro které už v roce 2018 platilo, že počet dětí do 3 let v DD3 je nízký).
- K nejvýraznějšímu snížení (o 93 %, z 58 na 4 děti) došlo v případě zařízení v Moravskoslezském kraji, velmi významný pokles (o více než 70 %) byl zaznamenán i v Praze, Středočeském kraji, Karlovarském kraji a Pardubickém kraji.
- **Pro většinu krajů ČR (9 ze 14) už v květnu 2022 platilo, že v tamních zařízeních bylo v DD3 do 10 dětí do 3 let věku, pro 6 krajů, že v DD3 bylo do 5 dětí do 3 let.**
- Ve většině zařízení (bývalých kojeneckých ústavů) je nicméně služba DD3 stále poskytována i přesto, že je počet dětí do 3 let v DD3 velmi nízký, jak je vidět z Mapy 1.
- Jedním z důvodů je zřejmě to, **že mnoho zařízení udržuje alespoň částečnou naplněnost služby DD3 kvůli tomu, že zajišťuje péči o děti ve věku 4 a více let, jak je vidět z Mapy 2.**
- Některá zařízení dokonce zajišťují v rámci služby DD3 v poměrně významném rozsahu náhradní péči o děti ve věku 7 a více let (viz tabulky s vybranými statistikami za jednotlivá zařízení na konci Zprávy).
- Netýká se to nicméně všech krajů ČR. **Velká část z krajů ČR (v Mapě 2 světle podbarvené) změnu cílové skupiny služby DD3 (na starší děti) neumožnila** a náhradní péče o starší děti je v nich zajišťována domovy pro osoby se zdravotním postižením a školskými dětskými domovy v souladu s platnou legislativou.

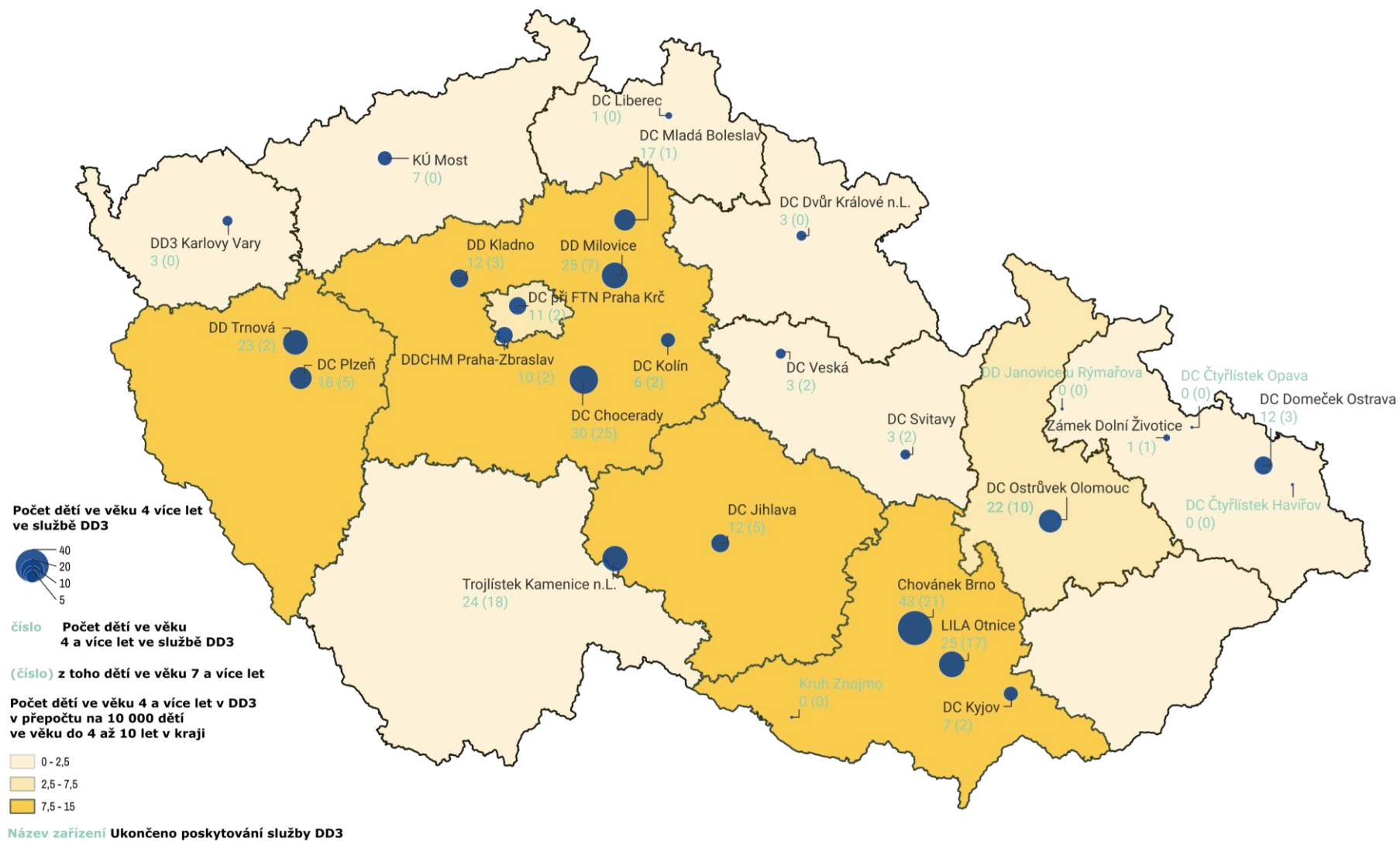
Graf 5: Počet dětí ve věku do 3 let (včetně) na pobytu v DD3 podle kraje umístění zařízení

Mapa 1: Počet dětí v dětských domovech pro děti do 3 let (v květnu 2022)

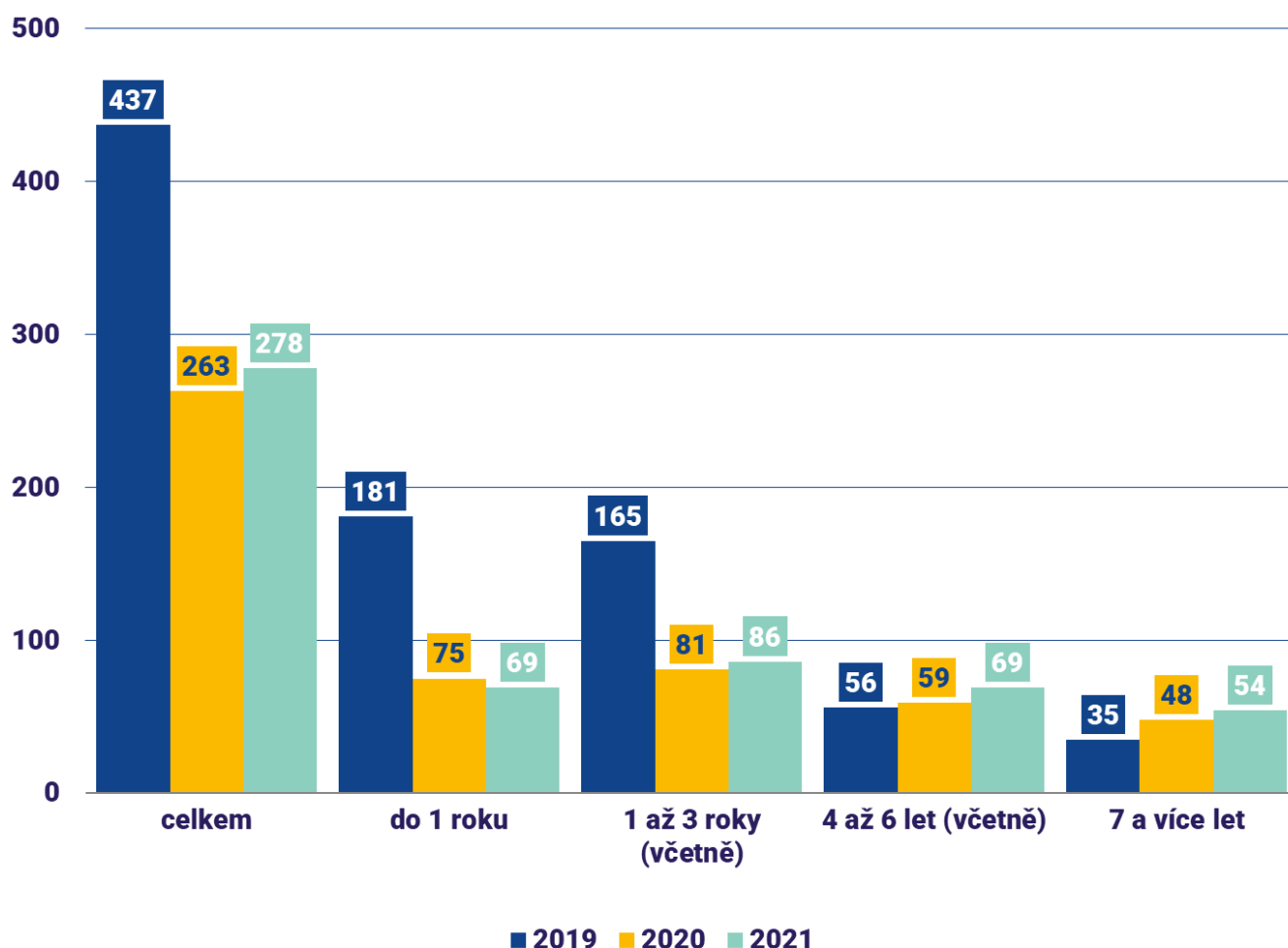
Mapa 2: Počet dětí ve věku 4 a více let v dětských domovech pro děti do 3 let věku (v květnu 2022)

PŘÍJMY (SAMOTNÝCH) DĚTÍ NA POBYT DO SLUŽBY DD3

- Jak je vidět z Grafu 6, celkově bylo na pobyt do služby DD3⁶ v roce 2021 přijato 278 dětí ve všech věkových kategoriích, což je o 15 (6 %) více než v roce 2020. Důvodem ovšem nebylo zvýšení počtu přijatých dětí do 3 let, ale nárůst v počtu dětí přijatých ve věku 4 až 6 let a 7 a více let.
- Současně je třeba vzít v potaz, že roli mohlo hrát mimo jiné to, že v roce 2020 bylo v reakci na pandemii COVID-19 uplatňováno více protiepidemických opatření typu lockdown než v roce 2021, což mohlo mít vliv na počet dětí přijímaných do zařízení.
- Podstatná je skutečnost, že **počet přijatých dětí se držel na obdobně nízkých hodnotách jako v roce 2020 i v roce 2021**, výrazné snížení v počtu přijatých dětí oproti roku 2019 tedy velmi pravděpodobně není primárně způsobeno vlivem pandemie, ale klesající potřebnosti služby DD3.
- Od ledna 2022 navíc platí omezení v přijímání dětí do DD3 na děti umístované ze zdravotních důvodů, tudíž lze předpokládat, že stávající trend bude pokračovat.

Graf 6: Srovnání počtu dětí přijatých do DD3 v roce 2021 s lety 2020 a 2019

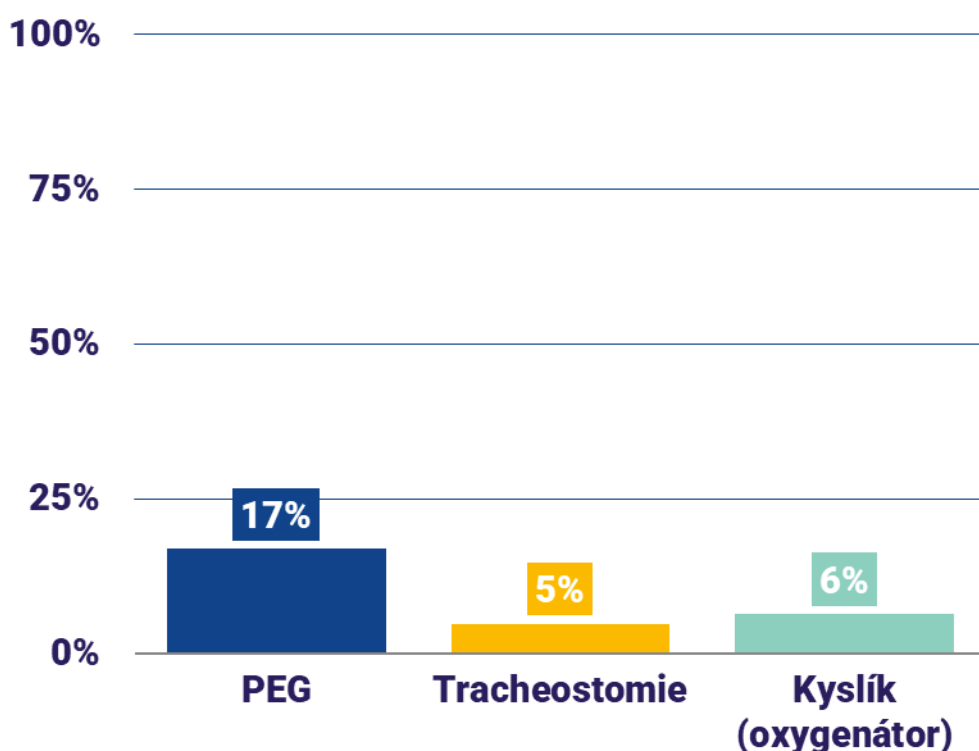
⁶ Nepočítaje krátkodobé respitní pobyty probíhající v několika zařízeních.

ZDRAVOTNÍ POSTIŽENÍ A SPECIÁLNÍ POTŘEBY DĚTÍ

ZDRAVOTNÍ POTŘEBY DĚTÍ

- V rámci realizovaného šetření bylo zjišťováno využívání podpůrné techniky, konkrétně perkutánní endoskopické gastrostomie (PEG),⁷ tracheostomie (či jiné stomie) a kyslíku.
- S pomocí PEG bylo vyživováno celkem 76 dětí ze všech dětí ve službě DD3, stomie byla využívána v případě 22 dětí, kyslík v případě 29. Jelikož v případě jednoho dítěte mohlo být současně využíváno více z výše jmenovaného, nelze uvedená čísla sčítat. Avšak, vzhledem k tomu, že jen PEG je využíván v případě 17 % dětí (viz Graf 7), lze říci, že **některá z výše uvedené podpůrné techniky je využívána v případě jednoho z pěti dětí ve službě DD3.**
- **Většina dětí využívajících podpůrnou techniku jsou děti ve věku 4 a více let.** Děti ve věku 4 a více let tvořily 72 % ze všech dětí vyživovaných s pomocí PEG, 86 % ze všech dětí s tracheostomií a 66 % ze všech dětí na kyslíku. **Děti do 3 let s PEG bylo v zařízení celkem 22.**

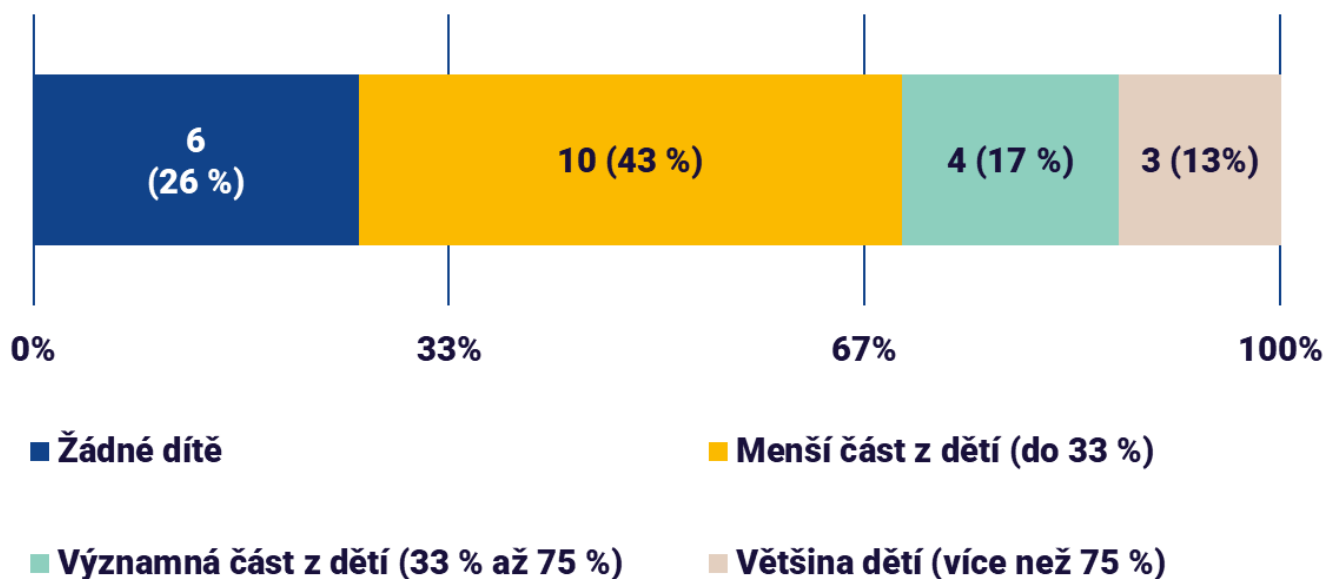
Graf 7: Podíl dětí v DD3 využívajících vybranou podpůrnou techniku

- Mezi jednotlivými zařízeními panují velké rozdíly v tom, jakou část z dětí ve službě DD3 představují děti využívající podpůrnou techniku.
- Jak je vidět z Grafu 8, pro 6 zařízení platí, že nevedla žádné dítě vyživované PEG a pro dalších 10 zařízení platilo, že děti vyživované PEG představují menší část ze všech dětí v zařízení. Naopak pro dvě zařízení (DC Veská a DC Svitavy) platilo, že všechny děti ve službě DD3 byly vyživovány PEG.

⁷ Zavedení tenké hadičky (sondy) do žaludku v průběhu gastroscopie a vyvedení ven přes břišní stěnu, čímž se zajišťuje alternativní přístup pro podávání výživy v případech, při nichž je výživa ústy nedostatečná nebo zcela nemožná.

Graf 8: Počet zařízení podle toho, jaká část z dětí ve službě DD3 je vyživována s pomocí PEG*

* Děti samostatně na pobytu v rámci služby DD3.

- Ze sebraných dat nelze vyvozovat, že v případě dětí využívajících danou podpůrnou techniku byl zdravotní stav dítěte tak vážný, aby vylučoval péči v domácím prostředí v původní nebo náhradní rodině a indikoval nepřetržitou lůžkovou zdravotní péči.
- Například výživa PEG sama o sobě neodůvodňuje pobyt v DD3 jako službě zajišťující dlouhodobou lůžkovou péči. Skrze PEG jsou běžně vyživováni lidé v domácím prostředí⁸ nebo v zařízeních sociálních služeb, jako jsou domovy pro osoby se zdravotním postižením.
- Jinou skupinou dětí s výraznými zdravotními potřebami jsou umírající děti. Dle statistiky ÚZIS se počet dětí, které v rámci pobytu v DD3 zemřely, pohybuje v posledních letech kolem 7 až 9 dětí ročně.⁹ Z toho lze vyvodit, že tato skupina dětí nepředstavuje významnou část z klientely služby DD3. Zásadní roli DD3 v zajištění dětské paliativní péče nepředpokládá ani Koncepce péče o děti a dospívající se závažnou život limitující a ohrožující diagnózou a jejich rodiny.¹⁰

⁸ Viz příručku pro rodinné příslušníky https://www.fresenius-kabi.com/cz/documents/M%C5%AFj%C5%BDivotSPEGem_2019.pdf

⁹ Viz <https://www.uzis.cz/res/f/008405/nzis-rep-2021-k33-a410-detske-domovy-pro-deti-do-3-let-veku-a-detska-centra-2020.pdf>

¹⁰ Viz https://pallium.cz/wp-content/uploads/2022/01/Koncepce-p%C3%A9%C4%8De-o-d%C4%9Bti-se-z%C3%A1va%C5%BEnou-diagn%C3%B3zou_A5_online.pdf

ZDRAVOTNÍ POSTIŽENÍ

- S výjimkou vybraných vrozených vývojových vad obecně platí, že zdravotní postižení, zejména pak mentální postižení, které je ze všech postižení zdaleka nejčastější (spolu s poruchami autistického spektra tvoří děti s mentálním postižením většinu ze všech dětí s postižením v ČR),¹¹ je v prvních letech života **obtížně diagnostikovatelné**. Diagnostikuje se zpravidla jen vývojové opoždění.
- Vhodnějším indikátorem přítomnosti zdravotního postižení, než je diagnóza, by mohl být počet dětí propuštěných do domovů pro osoby se zdravotním postižením (DOZP). Ten ovšem dlouhodobě klesá, v roce 2020 bylo propuštěno z DOZP do DD3 pouze 8 dětí.¹²
- Jinou možností je podívat se na počet dětí v DD3 **pobírajících příspěvek na péči**, který se vyplácí ve čtyřech výších podle stupně závislosti na péči dětem od 1 roku věku.¹³
- I tento přístup má však svá omezení, protože to, že je v případě přítomných dětí stanovena závislost na péči pro účely příspěvku na péči uvedlo 9 zařízení, zatímco 13 zařízení uvedlo, že závislost na péči nemají přítomné děti se zdravotním postižením stanovenu. Proto jsou níže (a v Mapě 3) prezentovány jak počty dětí se stanovenou závislostí na péči, tak děti bez ní.

Děti se zdravotním postižením se stanoveným stupněm závislosti na péči

- 9 zařízení uvedlo, že 62 dětí mělo stanoven IV. stupeň závislosti na péči, a 18 dětí III. stupeň závislosti.
- Celkem tedy bylo v zařízeních **minimálně 80 dětí se středně těžkým a těžkým zdravotním postižením** (příspěvek v I. a II. stupni, který pobíralo celkem 10 dětí, značí přítomnost spíše lehčího zdravotního postižení).
- **Téměř polovina (37)** z těchto dětí byla na pobytu **v jediném zařízení, Dětském centru Chocerady**, pro které platí, že příspěvek na péči pobírají prakticky všechny přítomné děti (viz též Mapu 3).

Děti se zdravotním postižením bez stanoveného stupně závislosti na péči

- Celkem pobývalo v DD3 dle vyjádření zařízení 110 dětí se zdravotním postižením bez stanoveného stupně závislosti. S ohledem na výše zmíněná data (počty dětí využívajících podpůrnou techniku, počty dětí, které ročně v zařízení zemřou atd.) je pravděpodobné, že část z těchto dětí bude mít spíše lehčí zdravotní postižení.

Prezentované statistiky o počtech dětí se zdravotním postižením v DD3 ovšem neznamenají, že pobyt těchto dětí v DD3 jako zdravotnické službě je odůvodněný a nezbytný. Zdravotní postižení samo o sobě neindikuje nezbytnost pobytu v zdravotnické lůžkové péči (ani jiné pobytové péči). Naopak se jedná o obzvláště ohroženou skupinu, pro kterou má individuální (rodinná) péče značné pozitivní dopady na vývoj.

98 % dětí se zdravotním postižením (92 % dětí příspěvkem na péči v IV. stupni, tedy nejtěžším postižením) v České republice vyrůstá ve své nebo náhradní rodině.¹⁴

¹¹ Vlastní výpočet na základě tabulky C.1.7.1 Statistické ročenky školství (viz <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>). Děti se sluchovým, zrakovým a tělesným postižením tvoří dohromady pouze 10 % ze všech dětí s postižením (30 % jsou děti s více vadami).

¹² Viz <https://www.uzis.cz/res/f/008405/nzis-rep-2021-k33-a410-detske-domovy-pro-deti-do-3-let-veku-a-detska-centra-2020.pdf>

¹³ Z nároku na příspěvek na péči jsou sice vyloučeny děti do 1 roku, těch ale bylo v zařízeních pouze 12 (3 %).

¹⁴ V ústavní péči vyrůstá přibližně 550 dětí s prokazatelným zdravotním postižením (stanoveným stupněm závislosti na péči), kromě necelých 100 v DD3, dalších 400 v domovech pro osoby se zdravotním postižením (viz https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/Lumos_deti_v_DOZP_2020.pdf) a přibližně 50 ve školských dětských domovech. Příspěvek na péči pobíralo v roce 2019 celkem 31 tisíc dětí do 18 let (viz https://www.mpsv.cz/documents/20142/975025/Statisticka_rocenka_z_oblasti_prace_a_socialnich_veci_2019+%281%29.pdf/9da5cc00-7d78-7caa-6bf2-01ecccdeabd7).

V ústavní péči tedy vyrůstala přibližně 2 % z dětí se zdravotním postižením. Příspěvek na

Z představené statistiky počtu dětí se zdravotním postižením v DD3 je nicméně zřejmé, že **pro významnou část** jak původních **rodin dětí** (do kterých se děti z DD3 mnohdy navrací), tak případných náhradních rodin, **bude potřeba zajistit podpůrné služby pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením, jako je raná péče, odlehčovací služby nebo denní stacionáře** poskytované podle zákona o sociálních službách.

Současně je zřejmé, že pro **část z DD3 je na místě transformace na sociální službu domov pro osoby se zdravotním postižením (DOZP), protože již v tuto chvíli poskytují dlouhodobou péči o děti se zdravotním postižením starším 3 let** (domovy pro osoby se zdravotním postižením mohou zajišťovat péči o děti s postižením od narození), **aniž by měly registrovanou tuto sociální službu.**

DOZP jsou navíc schopny poskytnout adekvátní péči i dětem mladším tří let. Pro zajištění skutečně individuální péče je třeba zajistit, aby služba DOZP pro děti byla poskytována ve formě malé pobytové služby.

péči v IV. stupni pobírá 4 500 dětí, z toho jich přebývá v ústavní péči přibližně 350, tedy 8 % (266 jich bylo v domovech pro osoby se zdravotním postižením, 62 v DD3 a maximálně několik desítek ve školských dětských domovech).

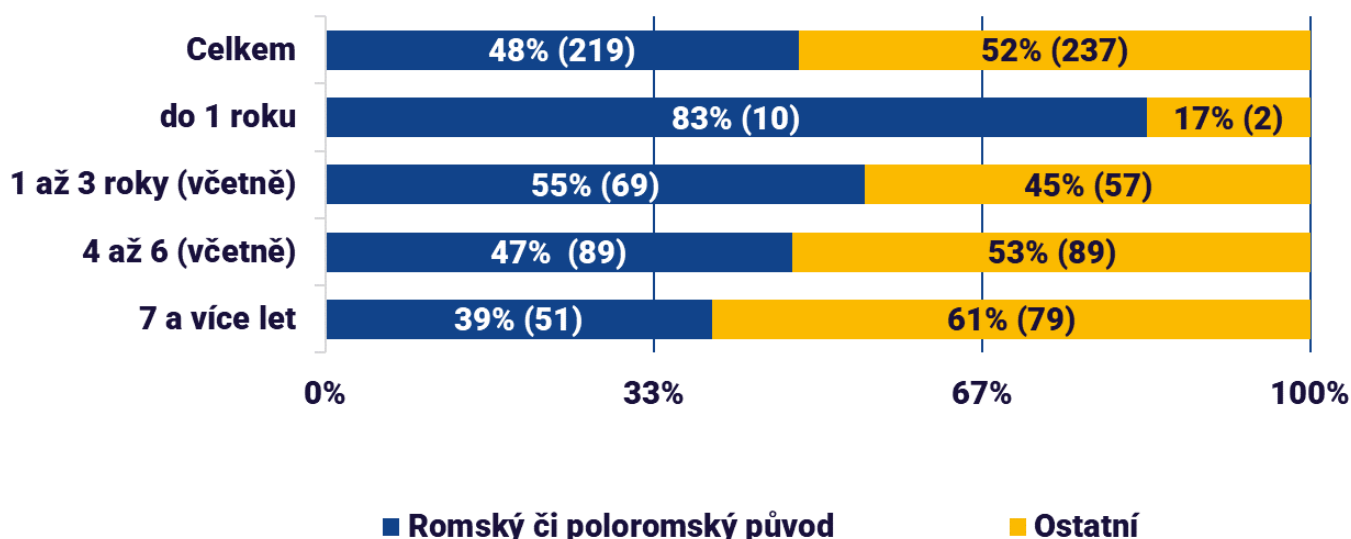
Mapa 3: Počet dětí se zdravotním postižením v DD3, včetně dětí ve věku 4 až 6 a 7 a více let a dětí s lehkým postižením bez příspěvku na péči

ETNICITA DĚTÍ VE SLUŽBĚ DD3

- V reakci na rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva byla zjišťována etnicita dětí. Konkrétně byla zařízení žádána o poskytnutí informace o počtu dětí romského či polorodého romského etnika. S ohledem na věk dětí bylo pracováno primárně s konceptem tzv. připsané etnicity. Zařízení byla požádána, aby uvedla, zda uvádí etnicitu připsanou na základě anamnestických údajů, vzhledu dítěte či jiného podkladu (anamnestické údaje a vzhled dítěte se vyskytovaly přibližně obdobně často, někdy šlo o jejich kombinaci).
- Celkem zařízení identifikovala 219 dětí, tj. **48 % dětí ze všech dětí v DD3, jako děti romského či polorodého romského původu** ve službě DD3. Podíl dětí identifikovaných zařízeními jako romských byl prakticky stejný jako v roce 2021, kdy činil 53 %.
- Podíl dětí romského či poloromského původu byl **vysoký ve všech věkových kategoriích**, jak je vidět z Grafu 9.

Graf 9: Počet dětí podle původu a věku

- Vzhledem k tomu, že romských dětí je v České populaci přibližně 3,7 %, ¹⁵ romské děti jsou tedy stále ve službě DD3 značně nadreprezentovány. **Ve službě DD3 je romských dětí téměř 14krát více než odpovídá podílu romských dětí v dětské populaci.** Přitom podle informace od zařízení mělo pouze 51 (23 %) romských dětí v DD3 současně zdravotní postižení. Většina romských dětí tudíž v zařízeních pravděpodobně bude ze sociálních důvodů.
- Roli v tom hraje legislativní, koncepční a institucionální rámec systému ochrany práv dětí, zejména nedostatečná prevence umístování dětí a problematické rodinně právní a opatrovnické soudnictví.¹⁶

¹⁵ Přibližně 3,7 % je dle zjišťování Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy podíl romských dětí v základních školách (viz https://www.msmt.cz/file/39658_1_1/download/). Lze předpokládat, že jejich podíl v populaci bude víceméně stejný vzhledem k tomu, že ke vzdělávání v základní škole musí být v ČR ze zákona přihlášeny všechny děti.

¹⁶ Na tyto skutečnosti upozorňovala již v roce 2011 zpráva Evropského centra pro práva Romů s názvem "Doživotní trest" (Zdroj: http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/dozivotni-trest-romske-deti-v-ustavni-peci-v-ceske-republice-20-june-2011.pdf) a řada výzkumů MPSV a Lumos (mezi jinými např. tyto dva: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Analyza_rodina_2.pdf/bbd2ad5c-cca8-a2d4-5bd6-05a4d69bf83c a https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/sas_kapacity.pdf?) Na problematiku práci soudů upozornil několikrát vládní Výbor pro práva dětí. Naposledy ve svém usnesení ze dne 12. března 2020 (Zdroj: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/vybory/pro-prava-ditete/ze-zasedani-vyboru/vybor-pro-prava-ditete-vyzval-ke-zlepseni-opatrovnickeho-soudnictvi-180252/>)

- K nadreprezentaci romských dětí v ústavní péči rovněž přispívají faktory, jako jsou chudoba, diskriminace v oblasti bydlení,¹⁷ nižší zájem/neochota přijímat romské děti do pěstounské péče a nízká míra návratu dětí do rodin.¹⁸ Nelze vyloučit ani roli předsudků, které vycházejí z etnocentrických představ majority o romských dětech, rodičích a výchově v romských rodinách¹⁹ a mají zde dlouhou historii (viz Box 1: Historie v kostce – odebírání romských dětí ve Zprávě ze zjišťování v DD3 v roce 2021).²⁰

¹⁷ Viz výzkum R. Olaha z roku 2020:

https://portal.ujep.cz/portal/studium/prohlizeni.html?pc_pagenavigationalstate=AAAAAgAGMjl4OTMzEwFAAAAABAHzdGF0ZUtleQAAAAEAFc05MjJzMzcyMDM2ODU0Nzc1MzkxAAyMjgzOTgTAQAAAAEACHN0YXRIS2V5AAAAQAULTkyMjMzNzlwMzY4NTQ3NzQ4NTMAAAA#prohlizeniSearchResult

¹⁸ Tyto a další faktory byly identifikovány v letech 2011 a 2021 Evropským centrem pro práva Romů, viz "Doživotní trest":

http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/dozivotni-trest-romske-deti-v-ustavni-peci-v-ceske-republice-20-june-2011.pdf a "Blighted Lives: Romani Children in State Care": http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/5284_file1_blighted-lives-romani-children-in-state-care.pdf

¹⁹ Viz odborný článek Bittnerové, Levínské a Doubka o majoritním pohledu na romské dětství a výchovu v romských rodinách:

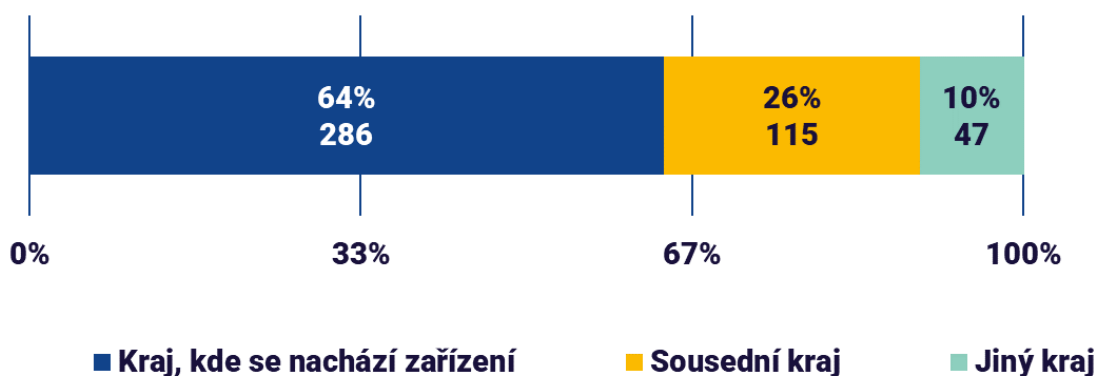
<https://www.dzaniben.cz/files/e8ea55e4232c0ff5b27598abe51a4b29.pdf>

²⁰ Viz http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/dd3_2021_ver02.pdf

POČTY DĚTÍ PODLE KRAJE TRVALÉHO POBYTU

- Jak je vidět z Grafu 11 na následující straně, **nejvíce** dětí pobývajících v DD3 má trvalý pobyt v **Ústeckém kraji**. Děti z tohoto kraje tvoří pětinu ze všech dětí v zařízeních napříč ČR. Významně více je také dětí s trvalým pobytem ve **Středočeském, Jihomoravském kraji**. Děti z těchto tří krajů představovaly polovinu ze všech dětí v DD3.
- Na opačném konci spektra se nachází **Pardubický a Zlínský kraj**. Není přitom bez zajímavosti, že jde o kraje s poměrně malým počtem dětí v péči na přechodnou dobu, v níž je v Pardubickém a Zlínském kraji přibližně 20 až 30 dětí²¹. Významnou roli v tom, že se Pardubickému a Zlínskému kraji daří předcházet umístování dětí do DD3 pravděpodobně hraje to, že tyto kraje disponují výrazně silnější sítí sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi než jiné kraje ČR.²² Ale důležitou roli v prevenci umístování do DD3 hrají i služby pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením, jako je raná péče. To je vidět na příkladu Libereckého kraje. Ten sice nemá tak silnou síť sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi a do tamního dětského centra jsou tak nadále umístovány děti ze sociálních důvodů,²³ ale disponuje nejsilnější sítí rané péče ze všech krajů ČR (a mnoha dalšími službami pro rodiny s dětmi s postižením), což napomáhá tomu, že do tamního dětského centra je přijímáno minimum dětí se zdravotním postižením.²⁴
- V případě většiny krajů ČR nedošlo mezi lety 2021 a 2022 k výrazné změně v počtu dětí v DD3 (většina zaznamenala mírný pokles). Výjimkou jsou Olomoucký a Jihočeský kraj s poměrně výrazným počtem dětí v DD3 a především kraj Vysočina, pro který naopak platí, že došlo k zdvojnásobení počtu dětí v DD3 s trvalým pobytem v kraji.
- Jak je vidět z Grafu 10, nadále platí, že největší část (64 %) všech dětí v DD3 pobývá v zařízení ve stejném kraji, v jakém má trvalý pobyt. Největší skupinu z dětí pobývajících v zařízeních mimo kraj svého trvalého pobytu tvoří děti z Ústeckého kraje. Děti s trvalým pobytem v Ústeckém kraji pobývaly zejména v zařízeních ve Středočeském kraji (kde jich bylo 35), ale vyskytovaly se v zařízeních ve většině ostatních krajů ČR.

Graf 10: Počet dětí podle toho, kde mají trvalý pobyt

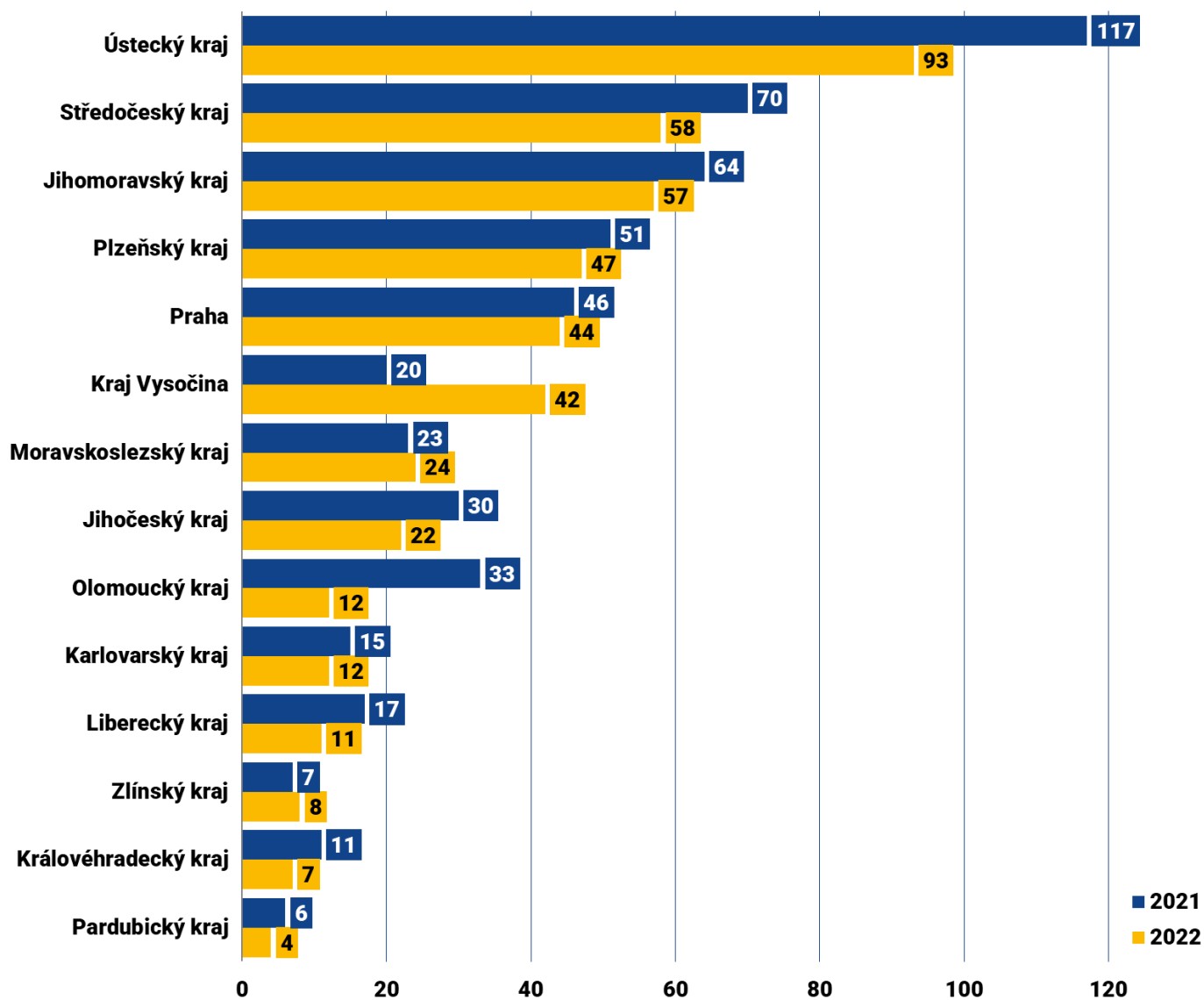
²¹ Viz roční výkazy o výkonu SPOD v daných krajích za roky 2018 až 2020.

²² https://lumos.contentfiles.net/media/assets/file/sas_kapacity.pdf

²³ Viz <https://odbor-socialni.kraj-lbc.cz/getFile/case:show/id:1095817/2021-05-31%2014:38:18.000000> (kapitoly 3 a 6)

²⁴ Tamtéž, kapitola 6

Graf 11: Počet dětí (ve všech věkových kategoriích) v DD3 podle kraje trvalého pobytu

- Pokud porovnáme počet dětí v DD3 s počtem dětí do 6 let v kraji,²⁵ ukáže se, že míra institucionalizace dětí (ve smyslu míra umístování do DD3) je v Ústeckém kraji šestnáctkrát vyšší než v Pardubickém kraji a třikrát až čtyřikrát až šestkrát vyšší než ve většině ostatních krajů ČR.
- Za pozornost stojí, že míra institucionalizace je jedna z nejnižších v ČR v Moravskoslezském kraji, přestože jde o kraj obdobně zatížený sociálním vyloučením a jinými sociálními problémy jako Ústecký a Karlovarský kraj.

Tabulka 1: Počet dětí v DD3 s trvalým pobytem v jednotlivých krajích ČR v porovnání s velikostí dětské populace v krajích

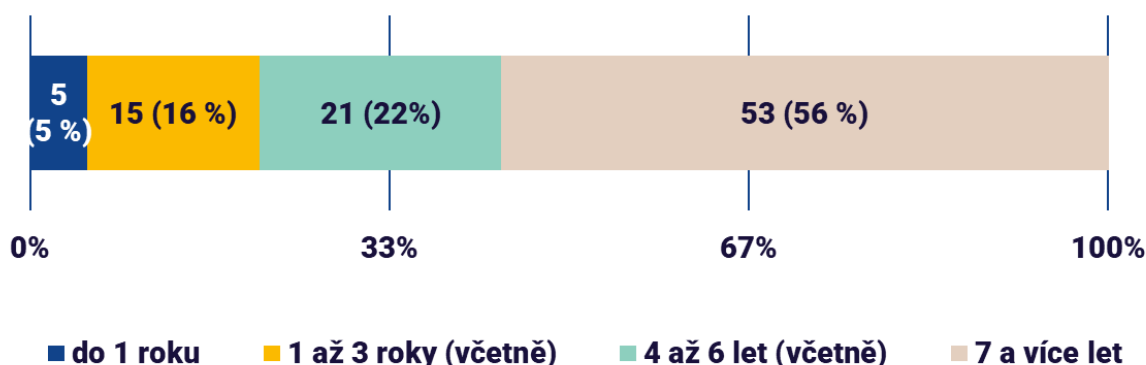
	Počet dětí ve věku od narození do 6 let v populaci	Počet dětí s trvalým pobytem v kraji v DD3	Dětí v DD3 v přepočtu na 10 tisíc dětí do 6 let v populaci
Ústecký kraj	81000	93	11,5
Kraj Vysočina	53000	42	8,0
Plzeňský kraj	59000	47	7,9
Karlovarský kraj	27000	12	4,5
Jihomoravský kraj	130000	57	4,4
Česká republika	1111000	441	4,0
Středočeský kraj	162000	58	3,6
Jihočeský kraj	67000	22	3,3
Praha	138000	44	3,2
Liberecký kraj	46000	11	2,4
Moravskoslezský kraj	118000	24	2,0
Olomoucký kraj	64000	12	1,9
Zlínský kraj	58000	8	1,4
Královéhradecký kraj	55000	7	1,3
Pardubický kraj	54000	4	0,7

²⁵ Vzhledem k tomu, že děti starší tří let již tvoří nadpoloviční většinu dětí v DD3 nemá smysl přepočítávat počet dětí v DD3 ve vztahu k počtu dětí do 3 let (počet dětí do 6 let v kraji získán vlastním výpočtem na základě: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelestva-2020>).

ZDVOP PŘI DD3

- Významná část (13 z 23) zařízení, které poskytují službu DD3 současně provozuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí s celkovou lůžkovou kapacitou 159 lůžek.
- Ovšem pouze pro 8 ZDVOP při zařízení platilo, že v květnu 2022 bylo přítomno alespoň 1 dítě. V ZDVOP při řadě zařízení bylo do 10 dětí, nejvíce bylo přítomno v ZDVOP při Chovátku v Brně (20 dětí) a při DC Liberec (19 dětí), které byly naplněné.
- Celková **naplněnost** ZDVOP při zařízeních ovšem byla v květnu 2022 **necelých 60 %**, protože celkem bylo přítomno ve ZDVOP **94 dětí**.
- Děti do 3 let bylo dohromady ve všech 13 ZDVOP při DD3 celkem pouze 20 (21 %). **8 z 10 z dětí ve ZDVOP při DD3 tak bylo starších 3 let**, více než polovina z dětí ve ZDVOP při zařízeních byla dokonce ve věku 7 a více let.

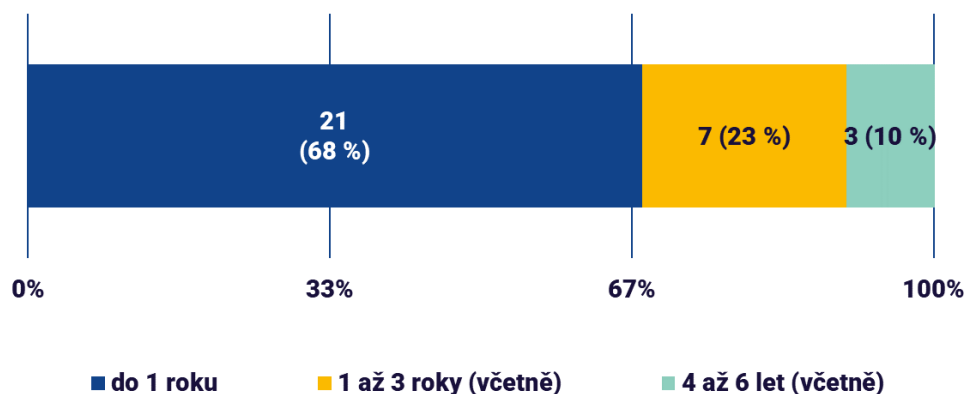
Graf 12: Počet dětí ve ZDVOP při DD3

POBYTY RODIČŮ S DĚTMI

- Celkem bylo květnu 2022 v na pobytu s rodičem v zařízeních **31 dětí**. Alespoň jedno dítě bylo na pobytu s rodičem (zpravidla matkou) na pobytu v 9 zařízeních, v pěti z nich ovšem bylo na pobytu s rodičem pouze 1 dítě. **Vícero dětí** bylo na pobytu s rodičem **pouze v DC Plzeň (5 dětí) a v případě DC při FTN v Praze Krči (17)**.
- Věková struktura dětí, které byly v zařízení na pobytu s rodičem, se velmi výrazně lišila od věkové struktury dětí, které byly na pobytu samostatně. Jak je vidět z grafu 13 převažovaly děti do 1 roku.

Graf 13: Děti na pobytu s rodičem (matkou) podle věku

DALŠÍ SLUŽBY POSKYTOVANÉ ZAŘÍZENÍMI

- Kromě počtu dětí ve zdravotní službě DD3 a ve ZDVOP bylo zjišťováno, zda a jaké další služby dětská centra poskytují. Jak je vidět z Tabulky 4, několik zařízení provozuje denní stacionář, realizuje respitní pobyty, provozuje jesle či dětskou skupinu, věnuje se nácviku rodičovských kompetencí.
- Čtyři denní stacionáře při zařízeních měly v květnu 2022 celkem 66 uživatelů. Ovšem většina z nich byla soustředěna do stacionářů při pouhých dvou zařízeních, DC Ostrůvek (22 dětí) a DC Čtyřlístek, které se stalo odloučeným pracovištěm organizace Zámek Dolní Životice.
- Podobná byla situace v případě respitních pobytů, kdy téměř polovina (23 z 54) uživatelů odlehčovacích pobytů využívala služeb DC Chocerady a po 9 uživatelích vykazala DC Veská a DC Svitavy. A stejně tak tomu bylo v případě podpory rodičů při péči o dítě se zdravotním postižením, kdy 50 ze všech 74 vykázaných uživatelů vykazalo DC Chocerady.
- Mezi lety 2021 a 2022 došlo k poměrně výraznému navýšení kapacity jeslí (dětských skupin) při zařízeních. V květnu 2022 již využívalo jejich služby celkem 109 dětí, ty přitom byly poměrně rovnoměrně rozprostřeny mezi 8 zařízení poskytujícími tuto službu.
- Současně došlo k zvýšení počtu zařízení s registrovanou sociální službou ze 2 na 4 (přibylo DC Domeček a Trojlístek Kamenice na Lipou).

Tabulka 2: Další služby poskytované zařízeními

	Počet zařízení	Podíl zařízení	Počet dětí/uživatelů
Denní stacionář	4	17 %	66
Respitní pobyty	6	25 %	54
Jesle, dětská skupina	8	33 %	109
Podpora rodičů při péči o dítě se zdravotním postižením	5	21 %	74
Nácvik rodičovských kompetencí	5	21 %	42
Registrované sociální služby	4	17 %	52
Činnosti spadající do pověření k výkonu SPOD	4	17 %	193
Jiné	6	25 %	

VYBRANÉ STATISTIKY ZA JEDNOTLIVÁ ZAŘÍZENÍ

Kraj	Zařízení	Dětí v DD3 celkem (05/2022)	Dětí do 3 let v DD3 (05/2022)	Dětí do 3 let v roce 2018	Snížení v počtu dětí do 3 let mezi roky 2018 a 2022	Dětí ve věku 4 a více let (2022)	Dětí ve věku 4 až 6 let	Dětí ve věku 7 a více let	Dětí přijatých v roce 2021	Jaká část z dětí ve službě DD3 má zdravotní postižení?
ČR	CELKEM VŠECHNA ZAŘÍZENÍ V ČR	437	136	423	-68 %	301	174	127	278	Významná část (33 až 75 %)
Praha	Fakultní Thomayerova nemocnice – Dětské centrum	16	5	53	-91 %	11	9	2	19	Většina (více než 75 %)
Praha	Centrum služeb pro rodinu a dítě a dětský domov Charlotty Masarykové	11	1	5	-80 %	10	8	2	0	Menší část (do 33 %)
Středočeský kraj	Dětské centrum Kolín	6	0	32	-100 %	6	4	2	3	Většina (více než 75 %)
Středočeský kraj	Dětské centrum Milovice	30	5	16	-69 %	25	18	7	9	Menší část (do 33 %)
Středočeský kraj	Dětské centrum, Oblastní nemocnice Mladá Boleslav	23	6	16	-63 %	17	16	1	2	Menší část (do 33 %)
Středočeský kraj	Dětské centrum Chocerady – centrum komplexní péče	32	2	16	-88 %	30	5	25	12	Většina (více než 75 %)
Středočeský kraj	Dětské centrum Kladno	20	8	9	-11 %	12	9	3	17	Menší část (do 33 %)
Plzeňský kraj	Dětské centrum Plzeň	32	14	56	-75 %	18	13	5	14	Významná část (33 až 75 %)
Plzeňský kraj	Dětský domov Trnová	32	9	7	29 %	23	21	2	20	Menší část (do 33 %)
Karlovarský kraj	Krajský dětský domov pro děti do 3 let Karlovy Vary	7	4	18	-78 %	3	3	0	6	Významná část (33 až 75 %)
Ústecký kraj	Kojenecké ústavy Ústeckého kraje Most	38	31	80	-61 %	7	7	0	20	Menší část (do 33 %)
Liberecký kraj	Dětské centrum Liberec	9	8	17	-53 %	1	1	0	4	Významná část (33 až 75 %)
Královéhradecký kraj	Dětské centrum Dvůr Králové nad Labem	4	1	3	-67 %	3	3	0	1	Většina (více než 75 %)

Kraj	Zařízení	Děti v DD3 celkem (05/2022)	Děti do 3 let v DD3 (05/2022)	Děti do 3 let v roce 2018	Snížení v počtu dětí do 3 let	Děti ve věku 4 a více let (2022)	Děti ve věku 4 až 6 let	Děti ve věku 7 a více let	Děti přijatých v roce 2021	Jaká část z dětí ve službě DD3 má zdravotní postižení?
Pardubický kraj	Dětské centrum Veská	4	1	5	-80 %	3	1	2	1	Většina (více než 75 %)
Pardubický kraj	Dětské centrum Svitavy	3	0	2	-100 %	3	1	2	0	Většina (více než 75 %)
Kraj Vysočina	Trojlístek – centrum pro děti a rodinu Kamenice nad Lipou	27	3	12	-75 %	24	6	18	8	Menší část (do 33 %)
Kraj Vysočina	Dětské centrum Jihlava	25	13	16	-19 %	12	7	5	38	Významná část (33 až 75 %)
Jihomoravský kraj	Chovánek – dětské centrum rodinného typu	51	8	23	-65 %	43	22	21	16	Významná část (33 až 75 %)
Jihomoravský kraj	Krůček Kyjov – centrum zdravotních služeb pro děti (dříve Dětské centrum Kyjov)	14	7	7	0 %	7	5	2	26	Významná část (33 až 75 %)
Jihomoravský kraj	LILA Domov pro postižené děti Otnice	25	0	2	-100 %	25	8	17	18	Většina (více než 75 %)
Olomoucký kraj	Dětské centrum Ostrůvek	30	8	11	-28 %	22	12	10	8	Významná část (33 až 75 %)
Moravskoslezský kraj	Dětské centrum Domeček	15	3	10	-70 %	12	9	3	22	Většina (více než 75 %)
Moravskoslezský kraj	Zámek Dolní Životice, pracoviště Dětské centrum Čtyřlístek	2	1	7	-86 %	1	0	1	14	Významná část (33 až 75 %)

8000DŮVODŮ

pravonadetstvi.cz

8000duvodu.cz